

مرور نظام‌مند پژوهش‌های انجام شده در زمینه دانشگاه پیام نور

محمد رضا سرمادی^۱، نسیم فدائی‌نژاد بهرام‌جردی^{۲*}

۱. استاد، فلسفه تعلیم و تربیت، دانشگاه پیام نور

۲. دانشجوی دکتری، برنامه‌ریزی آموزش از دور، دانشگاه پیام نور

تاریخ دریافت: تاریخ پذیرش:

Systematic Review of Performance Studies about Payame Noor University

M.R Sarmadi¹, N. Fadaeinezhad^{*2}

1. Professor, Philosophy of Education, Payame Noor University.

2. Ph.D Student, Distance Education Programming, Payame Noor University

Received: Accepted:

Abstract

This Study has been done with the aim of systematic review which have been done in the field of Payame Noor University by using of searching tools in Electronic Data Bases . Totally, 160 articles have been studied and reviewed which have been published during the years of 1383-1394 in scientific-research valid magazines. This reviewing study shows that most of researches which have been done in Payame Noor university field having weak writing structures and non-definitive frameworks. Moreover, because of having no efficient stability and the dispersal of reviewed researches in subject area, it is not possible to present a substantive and comprehensive image of training and educating processes in Payame Noor University, this importance shows that the university should have a comprehensive and complete plan of massive and immense plans. It is suggested that the open education researches have extracted the main basis of this compete plan and the university can proceed by regular programming and can do the required researching plans.

Keywords

Systematic Reviewing, Payame Noor University, Research.

چکیده

این بررسی با هدف مرور نظام‌مند مطالعات انجام شده در زمینه دانشگاه پیام نور با استفاده از ابزارهای جستجو در پایگاه‌های الکترونیکی انجام شده است. در مجموع ۱۶۰ مقاله که در فاصله سال‌های ۱۳۸۳ تا ۱۳۹۴ در مجلات معتبر علمی-پژوهشی داخلی منتشر شده بودند مورد مطالعه و مرور قرار گرفته اند. این بررسی مروری نشان می‌دهد که اکثر پژوهش‌های انجام شده در زمینه دانشگاه پیام نور دارای ساختارهای نگارشی ضعیف و چارچوب‌های نظری نامشخص هستند. علاوه بر آن به دلیل عدم انسجام کافی و پراکندگی در قلمرو موضوعی پژوهش‌های مورد بررسی، ارایه تصویر جامع و دقیق از کیفیت فرآیندهای آموزشی و پژوهشی دانشگاه پیام نور امکان پذیر نمی باشد که این مهم، نشان می‌دهد دانشگاه می‌بایست برای مطالعه مسایل مربوط به خود دارای یک طرح جامع حاوی طرح‌های کلان و خرد پژوهشی باشد. پیشنهاد می‌شود پژوهش‌کننده آموزش باز و از دور دانشگاه با انجام طرح (نیازسنجی پژوهشی دانشگاه پیام نور) محورهای این طرح جامع را استخراج کرده و با برنامه زمانبندی منظم به انجام طرح‌های پژوهشی مورد نیاز اقدام نماید.

واژگان کلیدی

مرور نظام‌مند، دانشگاه پیام نور، پژوهش.

* نویسنده مسئول: نسیم فدائی‌نژاد بهرام‌جردی

*Corresponding Author: nasim.fadaeinezhad@gmail.com

ایمیل نویسنده مسئول:

مقدمه

دنیای امروز، با تغییرات بی پایان چون ظهور اینترنت و ابزارهای ارتباط جمعی وسیعی که در اختیار عامه مردم می‌باشد، روبرو شده است (هروسکاوینیچ و مایر^۱، ۲۰۰۲). قرن بیست و یکم، قرن خرد و دانایی است. قرن که جوامع به سمت دانایی محوری در حرکت هستند، قرن تغییر از جامعه صنعتی به جامعه اطلاعاتی. جامعه بشری ما در حال پشت سر گذاشتن تحول عمیقی است. این تحول تنها در فناوری، ابزارها و محیط خلاصه نمی‌شود. بلکه این تحول به تدریج گریبان معناها و محورهای زندگی را می‌گیرد. نه تنها شیوه زندگی ما دچار تحول می‌شود، بلکه مفاهیم بنیادی زندگی از مفهوم کار گرفته تا مفهوم آموزش دستخوش دگرگونی اساسی می‌شود (مجیدی، ۱۳۸۰). این نهادهای آموزشی در عصر اطلاعات و از دهه‌های پایانی قرن بیستم، رو به همگانی شدن گذاشته و به صورت یک تقاضای اجتماعی درآمده است. از سوی دیگر، به ویژه با ظهور اقتصاد دانش محور و تراکنش اطلاعات، نیاز به آموزش و یادگیری بیش از هر زمان دیگر جنبه حیاتی به خود گرفته است. علاوه بر این نقش تعیین کننده آموزش نیز در توسعه اقتصادی، اجتماعی، و فرهنگی جامعه و گسترش مرزهای دانش و تولید علم نقش بسیار مهم و حیاتی در رشد و توسعه جامعه به ویژه توسعه منابع انسانی داراست (حسینی، ۱۳۸۷). به عبارت دیگر، یکی از ارکان توسعه منابع اقتصادی و انسانی یک کشور آموزش آن کشور است. گاهی به عنوان ابزار توسعه و گاهی به عنوان هدف توسعه در نظر گرفته می‌شود، اهمیت ویژه‌ای در توسعه جامعه دارد (عمادزاده، ۱۳۸۲). از سوی دیگر، تربیت نیروی انسانی متخصص برای نیل به توسعه اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و همگانی کردن آموزش به عنوان حقوق بنیادی، از مهمترین اهداف آموزش هر جامعه‌ای به شمار می‌آید (متوسلی و آهنچیان، ۱۳۸۱). به همین دلیل برخی معتقدند که آموزش از دو منظر در توسعه موثر است: یکی از نظر گسترش مرزهای دانش و پیشبرد فناوری و دیگری تامین نیروی انسانی کارآمد با افزایش کارایی و بهره وری افراد (خواجه شاهکوهی و صحنه، ۱۳۸۷). در توسعه منابع انسانی، انسان محور است و

ایجاب می‌کند که برای تربیت انسان‌های دلسوز، متعهد، کارا، توانمند، فکور، سازگار و خلاق در چهار ویژگی فکری، نگرشی، مهارتی و رفتاری او تغییراتی ایجاد شود. البته این تغییرات باید با کمک آموزش مبتنی بر عنصر دانایی و اقتصاد دانش محور؛ یعنی آموزش از دور^۲ ایجاد شود. علاوه بر این، با توجه به نیاز کشور به نیروی انسانی متخصص و متعهد لازم است به تمام ابعاد وجودی انسان‌ها در جامعه توجه شود و این امر با کمک آموزش و به ویژه آموزش از دور به عنوان عملی‌ترین روش جهت غلبه بر مشکلات مربوط به توسعه منابع انسانی کاردان رخ می‌دهد، شدنی است. در این راستا، آموزش از دور نتیجه ضرورت جامعه اطلاعاتی و شرط اصلی توسعه مبتنی بر دانایی و به عنوان یکی از مهمترین بخش‌های توسعه کشور معرفی شده است (آتشک، ۱۳۸۶). از سوی دیگر، آموزش از دور به علت حل مشکلات آموزشی، کاهش هزینه‌ها، پاسخگویی به نیازهای اقشار مختلف جامعه، افزایش دانایی و دانش‌افزایی، رشد مهارت‌های فنی، انسانی و ارتباطی، و ایجاد تغییر در نگرش افراد می‌تواند به توسعه منابع انسانی و تربیت نیروی انسانی کمک کند (سلطانی، ۱۳۸۳). آموزش از دور به عنوان یک نظام آموزشی در کنار و مکمل با نظام آموزش سنتی با هدف توجه به تفاوت‌های فردی، فراهم کردن فرصت‌های برابر آموزشی و دموکراسی آموزشی به تناسب سن، جنسیت و اشتغال افراد با تحقق شعار محوری (آموزش برای همه، همه وقت، و همه جا^۳) ایجاد شده است (نجفی، ۱۳۹۰). علاوه بر این آموزش از دور به دلیل دارا بودن فضای پویا، روزآمد، مشارکتی و قابلیت دسترسی به محتوا در سریع‌ترین زمان (ابراهیم‌زاده، ۱۳۸۵)، در جهت تحقق رسالت انسانی (آوردن آموزش برای مردم و نه بردن مردم برای آموزش) نقش مهمی را ایفا کرده و این همان توجه به انسان‌ها، نیازها و تفاوت‌های فردی اوست که در علوم انسانی با مفهوم توسعه منابع انسانی از آن یاد می‌شود (مک میلان^۴، ۲۰۱۰). با این بیان می‌توان گفت که آموزش به طور عام و آموزش از دور به طور خاص، به عنوان یکی از مولفه‌های توسعه، اگر به خوبی نهادینه و عملیاتی شود، منجر به توسعه

2. Distance Education
3. Everyone & Every time & Every where
4. Macmillan

1. Herscovitch & Meyer

همه جانبه در جامعه می‌شود (لشکری، ۱۳۸۸). دانشگاه پیام نور، تنها دانشگاه موجود در کشور است که صرفاً به منظور آموزش از دور تاسیس شده است. یکی از هدف‌های این دانشگاه، تربیت نیروی متخصص به منظور پاسخگویی به نیازهای بازار کار است. علاوه بر این، هدف دانشگاه گسترش آموزش عالی نزد تمام کسانی است که استعداد لازم را دارند و به هر دلیلی نتوانسته‌اند در دانشگاه‌های سنتی حضور یابند. این نظام آموزشی به دلیل ویژگی‌های منحصر به فرد برای همگان، توان توسعه سریع کمی و کیفی را در زمان‌ها و مکان‌های مختلف و همچنین در سطوح مختلف آموزشی داراست. یکی از مسایل چالش برانگیز در حوزه آموزش عالی، رشد و توسعه قابل توجه نظام آموزش باز و از دور است. طوری که آموزش از دور یا یادگیری از دور، یک واقعیت که آموزش عالی باید در آینده به آن دست یابد نیست، بلکه یک واقعیت امروزی (جاری) برای خلق فرصت‌ها و چالش‌های نظام آموزشی است. با توجه به چالش‌های پیش روی نظام آموزش عالی کشورمان و همچنین فرصت‌هایی که به واسطه توسعه فناوری اطلاعات و ارتباطات ایجاد شده دگرگونی‌هایی که در سطح بین‌المللی در حال وقوع است، استفاده و توسعه نظام آموزش از دور بسیار مفید و موثر خواهد بود. شناخت دانشگاه پیام نور به عنوان یک دانشگاه نظام باز و آموزش از دور و تفاوت آن با نظام آموزش سنتی (مرسوم) با توجه به ویژگی‌ها و وظایف خاصی که برعهده دارد، از لحاظ چگونگی طراحی ساختار سازمانی و نقش آن در سازمان دهی فرآیند یاددهی-یادگیری نیازمند پژوهش علمی دقیق و همه جانبه نگر می‌باشد. دانشگاه پیام نور به طور کمی و کیفی رشد گسترده‌ای داشته است. فراهم آوردن روشی برای ارزیابی و سازماندهی پژوهش‌های متعدد و پراکنده در این زمینه، برای سنجش کارایی و میزان قدرت و ضعف دانشگاه پیام نور، تکمیل و یکپارچه سازی آن، رفع چالش‌های پیش رو و مشخص کردن زمینه‌های نیازمند پژوهش‌های بیشتر ضروری به نظر می‌رسد. تاکنون پژوهش‌های متعددی با دیدگاه‌های متفاوت و از ابعاد مختلف به ارزیابی و تجزیه و تحلیل دانشگاه پیام نور پرداخته و منتشر شده است. عموماً این مطالعات بدون ارتباط نظام‌مند با یکدیگر هستند و به نحو مطلوب از نتایج این پژوهش‌ها در دانشگاه پیام نور بهره گرفته نشده است. یکی از دلایل آن عدم بهره مندی

مناسب دانشگاه از این مطالعات، پراکندگی نتایج حاصل از آنها می‌باشد. از آن جا که تاکنون مطالعه‌ی نظام مندی در زمینه دانشگاه پیام نور در ایران انجام نشده است؛ مطالعه‌ی حاضر برآن است تا با جمع‌آوری و طبقه‌بندی شواهد تحقیقی درباره دانشگاه پیام نور و براساس شواهد علمی به جمع‌بندی پژوهش‌های انجام شده دست یابد و با مستند ساختن آن، در کاربردی کردن این نتایج بکوشد. این مقاله با هدف پاسخ به سه سوال در زمینه مطالعات انجام شده در دانشگاه پیام نور نوشته شده است:

۱. در تحقیقات صورت گرفته در زمینه دانشگاه پیام نور چه مولفه‌های کتابشناختی مورد استفاده قرار گرفته‌اند؟
۲. در تحقیقات صورت گرفته در زمینه دانشگاه پیام نور چه مولفه‌های روش شناختی مورد استفاده قرار گرفته‌اند؟
۳. در تحقیقات صورت گرفته در زمینه دانشگاه پیام نور چه مولفه‌های محتوایی مورد استفاده قرار گرفته‌اند؟

روش

در این مرور نظام‌مند به منظور شناسایی مطالعات انجام شده در زمینه دانشگاه پیام نور جستجوی الکترونیکی پایگاه‌های اطلاعاتی به زبان فارسی انجام شد. پایگاه‌های اطلاعاتی فارسی مورد بررسی عبارت بودند از: پایگاه اطلاعات علمی جهاد دانشگاهی (SID)، پایگاه اطلاعات نشریات کشور (Magiran)، پایگاه مجلات تخصصی نور (Noormags)، پایگاه استنادی علوم جهان اسلام (ISC)، پایگاه نشریات ادواری فارسی ایران، پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی، Google Scholar، بانک اطلاعات پژوهشی بهداشت روان کشور. برای شناسایی مطالعات انجام شده در زمینه دانشگاه پیام نور و بازبینی یافته‌های گزارش شده، جستجوی الکترونیکی پایگاه‌های اطلاعاتی مختلف از دی ماه سال ۱۳۹۴ تا اردیبهشت سال ۱۳۹۵ انجام شد. برحسب پایگاه‌های اطلاعاتی مختلف، تغییراتی در شیوه جست و جو به عمل آمد با هدف انجام یک جست و جوی حساس، برای هریک از پایگاه‌های اطلاعاتی از واژگان کلیدی متناسب استفاده شد. واژگان کلیدی مورد بررسی شامل موارد زیر بودند: دانشگاه پیام نور، آموزش از دور، آموزش باز و از دور،

آموزش از راه دور، آموزش نیمه حضوری. ابتدا تمام مقالات مرتبط با دانشگاه پیام نور از پایگاه‌های اطلاعاتی مختلف گردآوری شد. در مورد سال انتشار پژوهش‌ها هیچ محدودیتی اعمال نشد و پایگاه‌های اطلاعاتی مختلف به طور دقیق مورد بررسی قرار گرفتند تا مقاله‌های مناسب از این نظر نیز استخراج شوند. پس از اتمام جستجو، اطلاعات جامع و پالایش شده‌ای نصیب پژوهشگران شد. با توجه به معیارهای ورود و خروج، مرتبط‌ترین مقالات با اهداف مطالعه انتخاب شدند. معیارهای ورود مقالات شامل موارد زیر بود: انجام پژوهش در کشور ایران، انتشار مقاله به زبان فارسی، تمام متن بودن مقالات. لازم به ذکر است که هیچ نوع محدودیتی برای ورود مطالعات بر اساس طراحی مطالعات انجام شده، وجود نداشت. معیارهای خروج از مطالعه شامل موارد زیر بود: عدم دسترسی به متن کامل مقاله. حاصل جستجوی فوق، ۲۳۷۹ مقاله بود که در مرحله اول، ۸۳۶ مقاله به دلیل چاپ در نشریات غیر معتبر حذف شدند. در مرحله دوم، ۱۳۳ مقاله به علت تکراری بودن از بررسی خارج شدند. عناوین ۱۴۱۰ مقاله باقی مانده از مرحله قبل، مورد بررسی قرار گرفت و ۷۴۹ مقاله دیگر به علت عناوین غیر مرتبط با اهداف پژوهش از مطالعه خارج شدند. در سومین مرحله از این فرآیند، چکیده ۶۶۱ مقاله باقی مانده به طور کامل مورد بررسی قرار گرفت و ۵۰۱ مقاله به دلیل غیرمرتبط بودن با دانشگاه پیام نور بودن، از مطالعه حذف شدند. در نهایت ۱۶۰ مقاله مرتبط با هدف مطالعه، شناسایی و انتخاب شدند و مقالاتی که از کیفیت لازم برخوردار نبودند با توجه به هدف مطالعه از بررسی حذف شدند. برای بررسی متن کامل مقالات از «فرم کدگذاری» بر اساس هدف پژوهش استفاده شد. سپس ویژگی‌های مقالات وارد شده به مرور نظام مند، مولفه‌های کتابشناسی، مولفه‌های روش شناسی، و مولفه‌های محتوایی هر پژوهش با توجه به فرم کدگذاری استخراج و تلخیص شد.

یافته‌ها

دوره زمانی انتشار پژوهش‌ها سال‌های ۱۳۹۴-۱۳۸۳ است. با تقسیم بندی سه دوره زمانی ۴ ساله، به ترتیب از مجموع ۱۶۰ مقاله، ۶/۹ درصد از آثار (۱۱ اثر) به سال‌های ۱۳۸۳ تا ۱۳۸۶ اختصاص دارد. ۲۶/۳ درصد از تحقیقات (۴۲ اثر) در ۴ ساله دوم (۱۳۹۰-۱۳۸۷) و ۶۶/۹ درصد (۱۰۷ اثر) در

مقطع سال‌های ۱۳۹۴-۱۳۹۱ انجام گرفته است. مردان با ۵۰/۶ درصد (۸۱ اثر) بالاترین و زنان با ۱۰/۶ درصد (۱۷ اثر) کمترین میزان را در نوشتن مقالات به خود اختصاص داده اند و حدود ۳۸/۸ درصد (۶۲ اثر) مربوط به مشارکت پژوهشگران مرد و زن با یکدیگر در نوشتن مقالات می‌باشد. میزان تحصیلات نویسندگان در ۶ طیف قرار دارد که در دو طیف ان ۶/۹ درصد (۱۱ پژوهشگر) در دوره کارشناسی ارشد، ۴۷/۵ درصد (۷۶ پژوهشگر) در دوره دکتری می‌باشند و در چهار طیف دیگر آن به ترتیب، ۱/۳ درصد (۲ پژوهشگر) در دوره تحصیلی کارشناسی - کارشناسی ارشد، ۴۰ درصد (۶۴ پژوهشگر) در دوره تحصیلی کارشناسی ارشد - دکتری، ۲/۵ درصد (۶ پژوهشگر) در دوره تحصیلی کارشناسی - دکتری، و ۱/۹ درصد (۳ پژوهشگر) در دوره تحصیلی کارشناسی - کارشناسی ارشد - دکتری به صورت مشارکتی به نوشتن پژوهش‌ها مبادرت ورزیده اند. بیشترین سهم پژوهش‌ها به ترتیب به رشته‌های، علوم تربیتی ۲۳/۸ درصد (۳۸ اثر)، روان شناسی ۱۹/۴ درصد (۳۱ اثر)، مدیریت ۶/۹ درصد (۱۱ اثر)، علوم اجتماعی ۹/۴ درصد (۱۵ اثر)، تربیت بدنی ۵ درصد (۸ اثر)، علم اطلاعات و دانش شناسی ۸/۸ درصد (۱۴ اثر)، جغرافیا و برنامه ریزی شهری ۱/۹ درصد (۳ اثر)، حوزه بهداشت و سلامت ۱/۹ (۳ اثر)، کشاورزی ۱/۹ درصد (۳ اثر)، آمار ۱/۳ درصد (۲ اثر)، حسابداری ۰/۶ درصد (۱ اثر)، الهیات و علوم اسلامی ۲/۵ درصد (۴ اثر)، زبان انگلیسی ۰/۶ درصد (۱ اثر)، اقتصاد ۱/۳ (۲ اثر)، حقوق ۰/۶ درصد (۱ اثر)، تاریخ ۰/۶ درصد (۱ اثر)، بین رشته‌ای ۱۳/۸ درصد (۲۲ اثر)، تعلق دارد. اغلب پژوهش‌های به عمل آمده در حوزه دانشگاه پیام نور از نظر نوع پژوهش به شکل توصیفی با ۸۳/۸ درصد (۱۳۴ اثر) انجام شده است. همچنین حدود ۱۰/۶ درصد (۱۷ اثر) به صورت توصیفی - تحلیلی و ۴/۴ درصد (۷ اثر) به صورت بنیادی - کاربردی بعد از نوع توصیفی جایگاه را به خود اختصاص داده اند و کمترین میزان نوع پژوهش در این حوزه با ۱/۳ درصد (۲ اثر) مربوط به نوع اکتشافی می‌باشد. حدود ۱/۲ درصد (۲ اثر) از روش‌های پژوهش به روش‌های تحلیل گفتمان و داده بنیاد (مبنایی)، ۱/۹ درصد (۳ اثر) به روش اسنادی (کتابخانه‌ای)، ۲/۵ درصد (۴ اثر) به روش تحلیل محتوا، ۳/۱ درصد (۵ اثر) به صورت تلفیقی و ۹۱/۳ درصد (۱۴۶ اثر) به روش پیمایشی (زمینه‌یابی) به ترتیب

کمترین تا بیشترین روش‌های پژوهش را در حوزه دانشگاه پیام نور به خود اختصاص داده اند. بیشترین سطح مطالعات حوزه دانشگاه پیام نور متعلق به دانشجویان با ۶۸/۱ درصد (۱۰۹ اثر) و بعد از آن هیات علمی و کارمندان دانشگاه با ۲۳/۲ درصد (۳۷ اثر) می‌باشد. لذا کمترین سطح مطالعات در این حوزه به ترتیب متعلق به متون و منابع اینترنتی با ۳/۱ درصد (۵ اثر)، دانشجو و هیات علمی با ۲/۵ درصد (۴ اثر)، مدیران و وب سایت با ۲/۶ درصد (۴ اثر) و سازمان ۰/۶ درصد (۱ اثر) می‌باشد. می‌توان اذعان داشت که بیشترین روش نمونه‌گیری در پژوهش‌های مورد بررسی در حوزه دانشگاه پیام نور به ترتیب روش تصادفی ساده با ۳۶/۳ درصد (۵۸ اثر)، روش تصادفی طبقه بندی شده با ۲۰/۶ درصد (۳۳ اثر)، روش خوشه‌ای چند مرحله‌ای با ۱۸/۱ درصد (۲۹ اثر) و کمترین آنها به ترتیب روش هدفمند با ۳/۸ درصد (۶ اثر)، تمام شماری با ۴/۴ درصد (۷ اثر)، روش نظری با ۰/۶ درصد (۱ اثر)، احتمالی سیستماتیک با ۰/۶ درصد (۱ اثر) می‌باشد. همچنین حدود ۱۵/۶ درصد (۲۵ اثر) این مطالعات روش نمونه‌گیری خود را به صورت واضح مشخص نکرده اند. از ۱۶۰ اثر مطالعه شده در حوزه دانشگاه پیام نور حدود ۹۱/۹ درصد (۱۴۷ اثر) با رویکرد پژوهشی کمی، ۵ درصد (۸ اثر) با رویکرد ترکیبی و ۳/۱ درصد (۵ اثر) با رویکرد کیفی انجام شده‌اند.

نتیجه‌گیری و بحث

با استفاده از خلاصه‌های کمی و توصیف‌های مفصل، این مطالعه طیف پراکنده‌ای از پژوهش‌های انجام شده در زمینه دانشگاه پیام نور را نشان می‌دهد. با توجه به این پراکندگی به راحتی می‌توان به ماهیت چند وجهی دانشگاه پیام نور پی برد. در ۱۶۰ مقاله تحت بررسی، در مجموع مقوله دانشگاه پیام نور با توجه به دوره زمانی اجرا و انتشار پژوهش‌ها از سال ۱۳۸۳ مورد بررسی قرار گرفته است و از آن پس رو به گسترش نهاده است. نرخ پایین انجام پژوهش‌ها در زمینه دانشگاه پیام نور در بازه زمانی سال‌های ۱۳۸۶-۱۳۸۳ را می‌توان به دلیل تازه تاسیس بودن (زمان تاسیس بر طبق اساسنامه: مهرماه ۱۳۶۸-۱۳۶۷) و کمبود شناخت لازم نسبت به این دانشگاه در حوزه آموزش عالی ایران دانست. در بین پژوهش‌های صورت گرفته در حوزه دانشگاه پیام نور، ۳۲ پژوهش توسط دانشجویان و بدون هیچگونه

مشارکتی با اعضای هیات علمی و کارکنان دانشگاه انجام شده است (مجتبی رضایی راد، ۱۳۹۱؛ آسیه پیرزاده، ۱۳۹۰). مشارکت حداقلی دانشجویان در فعالیت‌های پژوهشی در سطح نامطلوبی قرار دارد. مسایل متعددی از جمله ضعف ارتباط دانشگاه و مراکز تحقیقاتی، اعمال سلیق شخصی و... وجود دارد که بر فعالیت‌های پژوهشی دانشجویان تاثیر می‌گذارد. لذا می‌توان گفت که رشد میزان مشارکت دانشجویان در فعالیت‌های پژوهشی مبتنی بر تغییر دیدگاه آنهاست که با ارتقای دیدگاه در رابطه با نقش و جایگاه تحقیقات دانشجویی می‌توان مشارکت آنها را در فعالیت‌های پژوهشی بهبود بخشید و این موضوع باید مد نظر برنامه ریزان آموزشی دانشگاه پیام نور به عنوان یک راهبرد قرار گیرد. البته، شایان ذکر است که ممکن است نقش مشارکت در فعالیت‌های پژوهشی نیز دیدگاه‌های افراد را در خصوص پژوهش تغییر دهد. مدرسان نقش انگیزشگر را در فعالیت‌های پژوهشی دانشجویان ایفا می‌کنند و با ارتقای توانایی علمی آنان، روحیه پژوهشگری و تحقیق دانشجویان نیز تقویت می‌شود که البته، این کار در گرو این است که مدرسان اطلاعات و دانش خود را همسو با نیازهای دانشی و مهارت‌های دانشجویان روزآمد کنند و مهارت‌های تعاملی خود را گسترش دهند و همچنین از روش تدریس متناسب با ایجاد باور و انگیزه در دانشجویان برای انجام دادن فعالیت‌های پژوهشی استفاده کنند. تبادل علمی دانشجویان با همدیگر و مدرسان درون و خارج از دانشگاه نیز عامل مهمی است که بر مشارکت دانشجویان در فعالیت‌های پژوهشی تاثیر می‌گذارد و آن را بهبود می‌بخشد. دسترسی به تسهیلات پژوهشی نیز عامل دیگری است که بر فعالیت‌های پژوهشی دانشجویان موثر است. علاقه مندی، انگیزه و حوصله بیشتر مدرسان برای این امر علت اصلی این موضوع است. در پژوهش‌های مورد بررسی، ۶ مورد از پژوهش‌ها در حوزه دانشگاه پیام نور با انتخاب رویکرد کیفی در اقلیت می‌باشند (حسن حسینی، ۱۳۹۱؛ مهدی تقفی، ۱۳۹۴؛ فرشید اصلانی، ۱۳۹۳؛ رضا رضوانی، ۱۳۹۳؛ هادی شریف مقدم، ۱۳۹۳؛ مجید جاوری، ۱۳۸۹). در مجموع، مطالعات حوزه دانشگاه پیام نور، نیازمند تقویت جنبه‌های کیفی و کاربست این نوع رویکرد پژوهشی می‌باشند. در قریب به اتفاق ۱۴۱ مورد از پژوهش‌ها (۷۱/۹ درصد) از پیشینه پژوهشی استفاده شده است. همچنین ۱۴۲ مورد از

* نویسنده مسئول: نسیم فدائی‌نژاد بهرام‌جردی

ایمیل نویسنده مسئول:

پژوهش‌ها (۷۲/۴ درصد) از چارچوب نظری مشخص برخوردار نیستند. در نقد چشم انداز نظری مطالعات بررسی شده، اشاره به انسجام درونی چارچوب‌های نظری آنها ضروری است. طبق مطالعات و تجارب نویسندگان یکی از آفت‌های مطالعات تجربی در ایران عدم انسجام نظری است. به عبارت دیگر مطالعات تجربی برای اتخاذ و انتخاب یک چارچوب نظری به صورت عمده مجموعه‌ی نظریه‌های موجود درباره‌ی موضوع را فارغ از تمایزات و حتی تناقضات مربوط به سطح تحلیل، رویکرد نظری و منطبق رشته‌ای آنها اختیار می‌کنند. در برخی از پژوهش‌های مورد بررسی ما نیز می‌توان چنین مشکلاتی را پیدا کرد. در برخی از مطالعات مورد بررسی مجموعه‌ای از نظریه‌های مختلف به کار گرفته شده است اما چنان که متن اصلی تحقیقاتشان نشان می‌دهد توضیحی درباره‌ی نحوه‌ی سازگار ساختن این نظریه‌ها ارائه نکرده‌اند. در همین زمینه، اتخاذ نکردن رویکرد نظری مشخص در مطالعات انجام گرفته در زمینه دانشگاه پیام نور وجود دارد، جز در مواردی ویژه، آسیب جدی به این مطالعات وارد کرده است و مواردی از این نقص‌ها در پژوهش‌های بررسی شده وجود دارد. پیشینه پیشنهادات ارائه شده در مقالات، ۱۱۱ مورد پژوهش (۵۶/۶ درصد) در سطح سازمانی و کمترین آن ۵ مورد پژوهش (۲/۶ درصد) در سطح ملی می‌باشند. در ۳۸ مورد پژوهش (۱۹/۴ درصد) نیز راهکار و پیشنهاد‌های مطرح نشده است. راهکارها و پیشنهادات مندرج در پژوهش‌ها دارای منطق و یکدستی لازم نیستند. آن چه پیشنهاد شده است گاهی هدف و گاهی سیاست و در مواردی یک اقدام اجرایی است. همچنین در این رابطه چند نقیصه مشهود است: اکثر راهکارها متخذ از درون تحقیق و نتایج آن نیست، تعداد راهکارها در برخی موارد زیاد است و رابطه منطقی و منظومه‌ای بین آنها وجود ندارد، بسیاری از راهکارها و پیشنهادات ربطی به هدف تحقیق ندارند، راهکارها عموماً کلی، مبهم و غیر قابل اجرا هستند. این مرور نظام‌مند نشان داد که (۶/۱ درصد) راهکارهای پژوهش‌های تحت بررسی غیر مرتبط با ساختار دانشگاه پیام نور بوده و تناسبی با آن ندارند. چنانچه بخواهیم نتایج جمع بندی راهکارهای ارائه شده در مطالعات مورد بررسی را ملاک تدوین راهکار قرار دهیم می‌بایست بر سطح سازمان یعنی هدف گیری ابعاد دانشگاه پیام نور اعم از ساختاری و

محتوایی، تمرکز کنیم و الویت نخست را به آنها اختصاص دهیم. سپس در مرتبه دوم می‌بایست رفع مشکلات دانشگاه پیام نور و ارتقاء ظرفیت آن و دستگاه اجرایی را هدف‌گیری نماییم. ۱۰ مورد از پژوهش‌های تحت بررسی (۵/۱ درصد) به بررسی زمینه‌های بروز و پرورش کارآفرینی در دانشجویان پرداخته‌اند (مرضیه کشاورز، ۱۳۹۲؛ علی ربیعی، ۱۳۹۳؛ آوات فیضی، ۱۳۹۱؛ هادی غفاری، ۱۳۸۹؛ رضا ویسی، ۱۳۸۹؛ آرزومختاری حصارى، ۱۳۹۲؛ رضا صابون چی، ۱۳۹۲؛ شهرزاد بارانی، ۱۳۸۹؛ محمداصغر حسوری، ۱۳۹۰؛ فتاح شریف‌زاده، ۱۳۸۸). یکی از اهداف مهم دانشگاه پیام نور پرورش نیروی انسانی متخصص و مورد نیاز جامعه است. گرچه دانشگاه پیام نور دست به تلاش‌هایی در این زمینه زده است، ولی ناهمخوانی دروس دانشگاه با نیازهای جامعه باعث شده است که دانش‌آموختگان از تخصص و کارایی لازم برخوردار نباشند. از این رو در سال‌های گذشته با توجه به روند افزایش جمعیت و تقاضا برای ورود به دانشگاه پیام نور از یک سو و مشکلات اقتصادی دولت از سوی دیگر مساله کارآفرینی دانشجویان اهمیت ویژه‌ای یافته است. در این مسیر دانشگاه پیام نور موظف به پرورش مجموعه‌ای از نیروی انسانی ماهر است تا بتواند با بهره‌گیری از دانش و تخصص خویش به عنوان یک عنصر اصلی نظام اجتماعی دنیای مدرن به شکل رسمی در شکل دادن به آگاهی‌ها، قابلیت‌ها و پرورش نیروی ذهنی و عملی انسان در جامعه فعالیت کند. شواهد حاکی از آن است که دلایل عدم رشد کارآفرینی در دانشگاه پیام نور به دو دسته می‌باشند: عوامل سازمانی، عوامل فردی. در این میان به رغم وجود نارسایی در ساختار سازمانی، عوامل فردی و عدم اجتماعی شدن از جنبه کارآفرینی در دانشگاه پیام نور از دلایل عمده عدم رشد کارآفرینی بوده است. به نظر می‌رسد عللی چون سطح آموزش در دانشگاه پیام نور، خروج افراد از دانشگاه و اتصال خروجی‌های دانشگاه به دنیای کسب و کار، دانشگاه پیام نور به یکی از کلیدی‌ترین دوران شکل‌گیری کارآفرینی و اجتماعی نمودن دانشجویان در ارتباط با کارآفرینی تبدیل نموده است. باید خاطر نشان کرد که دانشگاه پیام نور در فرآیند تکاملی خویش پس از عبور از (دانشگاه آموزش محور) و (دانشگاه پژوهش محور) به سمت (دانشگاه کارآفرین) گام بردارد. یکی از مولفه‌هایی که می‌تواند در تسریع این فرایند موثر باشد، ایجاد و تقویت

مراکز کارافرینی در دانشگاه پیام نور است ولی به منظور جذب دانشجویان و پرورش قابلیت‌های کارافرینی ایشان، باید اصلاحات و تدابیری در زمینه ایجاد منابع و مواد آموزشی متناسب در حوزه کارافرینی (اعم از تالیف و ترجمه)، تربیت و پرورش اساتید و مدرسین متبحر و نیز برگزاری دوره‌های آموزشی که منجر به تقویت برخی مهارت‌های کارافرینی از جمله ریسک‌پذیری، انگیزه پیشرفت و غیره می‌شود، صورت پذیرد؛ از سوی دیگر گنجانیدن چند واحد درسی در زمینه کارافرینی در برنامه درسی کلیه رشته‌های تحصیلی دانشگاه پیام نور در این راستا توصیه می‌شود. در پژوهش‌های مورد مطالعه در زمینه دانشگاه پیام نور، ۱۱ مورد از پژوهش‌ها (۵/۶ درصد) مربوط به کاربرد فناوری اطلاعات و ارتباطات توسط دانشجویان می‌باشد (محمدعلی جوادى بورا، ۱۳۹۲؛ حسین نجفی، ۱۳۹۳؛ علی اکبر عجم، ۱۳۹۲؛ مهدی معینی کیا، ۱۳۹۱؛ احمد ملکی‌پور، ۱۳۹۳؛ علی اکبر ایلانی، ۱۳۸۷؛ عیسی ثمری، ۱۳۸۸؛ حبیب‌الله نجفی هزارجریبی، ۱۳۸۶؛ ریحانه فهامی، ۱۳۹۲؛ احمد رستگار، ۱۳۹۳). در سال‌های اخیر چگونگی فرهنگ سازی و آماده سازی دانشجویان برای پذیرش و کاربرد فناوری در نظام آموزشی در ایران به ویژه دانشگاه پیام نور بحث انگیز بوده است. حتی با این علم که، کاربرد فن آوری در کلاس می‌تواند، یادگیری دانشجویان را تقویت کند، اما دانشجویان و استادان کم تر از این فناوری‌های نوین استقبال می‌کنند. دانشگاه پیام نور به عنوان متولی و مجری نظام آموزش از دور در ایران، با ایجاد زیر ساخت‌های فیزیکی، مالی و انسانی، باید نیازسنجی، طراحی، تدوین و ارزشیابی مولفه‌های پذیرش فناوری‌های نوین در کلاس‌های درس دانشجویان مبادرت نماید اما، برای رسیدن به اهداف و مزایای بالا، بسیاری از برنامه‌های درسی اعضای هیات علمی باید نگرش‌ها و مهارت‌های مرتبط با فناوری مورد نیاز برای پذیرش فن آوری با آموزش کلاسی را در اختیار دانشجویان قرار دهند. نگرش مثبت به فن آوری و کنترل آن، مهارت و تبحر در کار با رایانه و سهولت دسترسی به فناوری، مهم‌ترین عوامل موثر در پذیرش و موفقیت فناوری‌های نوین در دانشگاه پیام نور می‌باشد. برای نهادینه کردن و پذیرش فناوری نوین، ابتدا باید زیرساخت‌ها فیزیکی، فکری، و فرهنگی آن را در دانشگاه پیام نور ایجاد کرد که این امر همت مسوولان

دانشگاه را از یک سو و از سوی دیگر همت مسوولان آموزش عالی در کنار فن سالاران رایانه را می‌طلبد که به این طریق می‌توانند، به پیشرفت و کاربرد فن آوری‌هایی نوین در دانشگاه پیام نور کمک زیادی بنمایند. پایین بودن کیفیت خدمات فن آوری در دانشگاه پیام نور تهدیدی برای سیستم آموزشی آن محسوب می‌شود. بنابراین رضایت دانشجویان از این خدمات از ضرورت‌های اساسی دانشگاه پیام نور بوده و از مشکلات احتمالی آتی و تهدیدات پیش رو پیشگیری می‌نماید. در پژوهش‌های مورد مطالعه در حوزه ی دانشگاه پیام نور، ۱۱ مورد پژوهش (۵/۱ درصد) به مسایل تحصیلی دانشجویان پرداخته اند (منصوره دسترنج، ۱۳۹۲؛ علی سیف زاده، ۱۳۹۳؛ غلامرضا طالقانی، ۱۳۹۲؛ سعیدغفاری، ۱۳۹۰؛ آذرقایاری، ۱۳۹۱؛ اردوان میرزایی، ۱۳۸۴؛ کریم سواری، ۱۳۹۱؛ علی بیرانوند، ۱۳۹۱؛ ابوالفضل فراهانی، ۱۳۹۲). با توجه به توسعه کمی در دانشگاه پیام نور در سال‌های اخیر و عدم توجه کافی به کیفیت و استانداردهای آموزشی، افت تحصیلی در دانشگاه به صورت یک مشکل اساسی مطرح شده است و به تدریج تشدید می‌شود. دانشگاه پیام نور به دلیل کمبودها و کاستی‌ها و عوامل دیگر نمی‌تواند به تمامی اهداف خود نایل آید که نتیجه آن افت تحصیلی است. افت تحصیلی یا ائتلاف منابع به صورت‌های زیر در دانشگاه پیام نور می‌تواند بروز کند: افت بر اثر قصور در برقراری هدف‌ها و برنامه‌های متناسب آموزشی، افت بر اثر قصور در دستیابی کارآمد به هدف‌ها و برنامه‌های آموزشی به طور کلی افت تحصیلی دانشجویان حول سه محور مورد بررسی است: ۱. عوامل اجتماعی و اقتصادی. ۲. مسایل و مشکلات آموزشی. ۳. عوامل فردی و خانوادگی. عملکرد تحصیلی دانشجویان در دانشگاه به عوامل مختلفی از جمله بنیان‌های علمی و خانوادگی قبل از دانشگاه و عملکرد فردی در دانشگاه بستگی دارد. تجمع عوامل تاثیر گذار بر افت تحصیلی نظیر افزایش سن، تاهل، جنس مذکر، معدل دیپلم پایین، فقر و پایین بودن سطح اقتصادی خانواده و.... می‌تواند احتمال افت تحصیلی و عواقب پس از آن را تشدید بخشد. بنابراین برای بهبود وضعیت تحصیلی باید معدل دیپلم به عنوان یکی از شرایط ورود به دانشگاه پیام نور در نظر گرفته شود. همچنین برای برگزاری امتحانات پایان ترم و تشویق دانشجویان برای مطالعه و انباشته نشدن مطالب در پایان ترم با تقویت روابط

اساتید و دانشجویان، زمینه رضایت مندی دانشجویان از دانشگاه پیام نور و ارتقای وضع تحصیلی آنها فراهم شود. در پژوهش‌های مورد بررسی، ۱۸ مورد پژوهش (۱۰/۲ درصد) در سطح خرد به اعضای هیات علمی تعلق دارند (بتول بصیری، ۱۳۹۳؛ مینا موسوی، ۱۳۹۳؛ محسن ذوالفقار، ۱۳۹۲؛ طاهره فیضی، ۱۳۹۱؛ سعید گودرزی، ۱۳۸۸؛ عادل رحمان‌پور، ۱۳۹۲؛ سعید غفاری، ۱۳۹۳؛ فائزه دل‌قندی، ۱۳۹۳؛ مینا صفوی، ۱۳۹۴؛ مجتبی رضایی راد، ۱۳۹۱؛ علی بیرانوند، ۱۳۹۳؛ مرتضی رضایی صوفی، ۱۳۹۳؛ حسین زارع، ۱۳۸۷؛ سعید مظلومیان، ۱۳۸۹؛ جمیل صادقی‌فر، ۱۳۹۳؛ ملیحه نیک کار، ۱۳۸۸؛ محمدرضا سرمدی، ۱۳۹۱). در دانشگاه‌های سنتی و مرسوم، قابلیت‌های هر مدرس برای ارایه مطالب علمی در فرایند آموزش و ارزشیابی آن نقش ایفا می‌کند. اما با توجه به تفاوت‌هایی که میان شیوه آموزش در دانشگاه پیام نور و دانشگاه‌های سنتی در کشور وجود دارد، برای حصول به کیفیت و کارایی لازم، اعضای هیات علمی باید دارای مهارت‌ها، شایستگی‌های علمی و ویژگی‌های شخصی خاص متناسب با اهداف دانشگاه پیام نور باشند، ویژگی‌هایی که اعضای هیات علمی را برای رویارویی با چالش‌های حاصل از هرنوع آموزش از دور آماده می‌سازد. ارزیابی ویژگی‌های شخصی، علمی و عملکردی اعضای هیات علمی می‌تواند بازخوردهای لازم را برای بهبود و اصلاح روش‌های آموزشی، رفع چالش‌ها و ارتقای کیفی عملکرد استادان فراهم سازد. در سال‌های اخیر، تعداد متقاضیان دانشگاه پیام نور افزایش یافته است و نرخ ثبت نام به مراتب بیش از دانشگاه‌های سنتی بوده است؛ اما فراگیران در این دانشگاه تمایل دارند که از آن خارج شوند، زیرا آنها پیش‌بینی می‌کنند که میان علایق و انگیزه‌شان برای تحصیل، موضوع و محتوای دروس، ارتباط و هماهنگی وجود ندارد و محیط یادگیری در دانشگاه پیام نور برای آنها ارضا کننده نیست. اعضای هیات علمی دانشگاه پیام نور در شرایط فعلی از لحاظ درگیری فشرده با عناوین متعدد درسی با زوایای مسایل و مشکلات آنها در فرایند آموزش در کلاس‌ها آشنا می‌شوند. این کلاس‌ها به دلیل نداشتن تعریف علمی و جاذبه کافی در رفع نیازهای علمی دانشجویان، به ویژه در رشته‌های انسانی، موقعیت و جایگاه واقعی خود را در نظام آموزشی پیدا نکرده اند، زیرا اغلب تشکیل نمی‌شوند یا تعداد کمی از دانشجویان در آنها

شرکت می‌کنند در حالی که بار مالی سنگین را به دانشگاه پیام نور تحمیل می‌کند. از علل عمده نارسایی‌های دانشگاه پیام نور می‌توان به موارد زیر اشاره داشت: تناقض میان علایق و انگیزه شخصی و حرفه‌ای دانشجویان و محتوای دروس یا ناکافی بودن سطح آموزش و یادگیری به صورت چهره به چهره، پایین بودن سطح مهارت‌های علمی و تخصصی مدرسان دانشگاه پیام نور در رفع نیازهای علمی دانشجویان. تسلط مدرسان بر محتوا و بهره‌گیری از روش‌های آموزشی و رسانه‌های چند منظوره را می‌توان از عوامل موثر بر کیفیت عملکرد دانشگاه پیام نور به حساب آورد. افزایش کیفیت عملکرد مدرسان در دانشگاه پیام نور، مستلزم حمایت همه جانبه و فراهم کردن ابزارهای آموزشی و کمک آموزشی است که در فرایند آموزش مورد استفاده دانشجویان و مدرسان قرار می‌گیرند. نیاز علمی دانشجویان دانشگاه پیام نور به طور عمده از طریق کتاب خود آموز و حضور در کلاس‌های رفع اشکال گروهی تامین می‌شود. به نظر می‌رسد دانش اکتسابی استادان برحسب رشته تحصیلی که تدریس آن را برعهده دارند، روز آمد نیست. هم چنین قدرت و توان مداوم برای پژوهش، کشف و توسعه آشنایی با روش‌های نوین آموزشی از جمله موارد ضروری آموزشی است و رسالتی بزرگ برعهده دانشگاه پیام نور به عنوان بنیان گذار نهضت آموزش از دور کشور پس از پیروزی انقلاب اسلامی نهاده شده است، اما شواهدی وجود دارد که نشان می‌دهند جنبه‌های کاربردی روش‌ها و مهارت‌های موثر بر تدریس به شیوه آموزش از دور، کمتر از آنچه انتظار می‌رود، در کلاس‌ها توسط اعضای هیات علمی رعایت می‌شوند؛ در صورتی که مدرسان به هنگام تدریس از طریق ویژگی‌های شخصی و علمی خود و مهارت‌هایی که بر اثر سال‌ها تدریس کسب کرده اند، باید بتوانند به دانش بی روح، جانی تازه بخشند و ان را به دانشجویان انتقال دهند اما این گونه نیست. یکی از چالش‌های ارزش‌یابی کیفیت عملکرد مدرسان دانشگاه پیام نور فاصله فیزیکی میان استاد و دانشجو است. زیرا کاهش کنترل فرایند یاددهی-یادگیری از سوی استاد، ممکن است موجب شود که دانشجویان جای ارزیابی عملکرد استاد، برنامه آموزشی طراحی شده و روند رشد فناوری آموزشی در دانشگاه پیام نور را ارزش‌یابی کنند. ارزش‌یابی از کیفیت تدریس مدرسان از دیدگاه‌های مختلف امکان پذیر است و رایج‌ترین

آنها ارزیابی تدریس و میزان توانایی مدرسان در کاربرد شیوه‌های موثر تدریس از دیدگاه مدرسان و دانشجویان است. برای دستیابی به کیفیت مطلوب در دانشگاه پیام نور، مدرسان باید بتوانند علاوه بر پرورش خصوصیات شخصی، عادات مطالعه و تفکر، تسلط بر محتوا و اطلاعات علمی فراگیران را هم تقویت کنند. رعایت جنبه‌های انگیزشی و عاطفی در فرایند کلاس‌های رفع اشکال از سوی استادان و تاثیرگذاری آنها بر نگرش دانشجویان، مستلزم ارتباط چهره به چهره و تفهیم و تفاهم بیشتر در طول زمان است که به دلیل محدودیت ساعات و جلساتی که در برنامه ریزی آموزشی دانشگاه پیام نور به کلاس‌های رفع اشکال اختصاص می‌یابد، این امر مخدوش می‌شود. در مطالعات مورد بررسی، ۴۵ پژوهش (۲۳ درصد) به بررسی عوامل موثر بر کیفیت دانشگاه پیام نور پرداخته اند که نسبت به سطح خرد (۱۳۷ پژوهش، ۹۶۹ درصد) میزان قابل توجهی به شمار نمی‌آید. از طرفی نتایج حاصل از ۱۴ مورد پژوهش (۷/۱ درصد) با عوامل موثر بر کیفیت دانشگاه پیام نور ارتباطی ندارند. در راستای بهینه سازی کیفیت در دانشگاه پیام نور می‌بایست به دانشجو محوری، تعهد و مسئولیت پذیری، مدیریت مشارکتی، آموزش کارکنان، توجه به روند پیشرفت‌های جاری (برنامه‌های نظارت و ارزیابی نظام مند)، تغییر و بهبود فرهنگ سازمانی توجه ویژه مبذول داشت. کیفیت در واقع خدمات سازمان، رضایت دانشجویان و کارکنان را در بردارد. ماموریت اصلی دانشگاه پیام نور، در نظر گرفتن نیازهای دانشجو است چون دانشگاهی دانشجو محور قلمداد می‌شود. اصولاً کیفیت دانشگاه پیام نور به دلیل رسالت اصلی آن باید با توقعات و نیازهای دانشجویان تعریف شود. یعنی آن چیزی که دانشجو می‌خواهد و نه آن چیزی که دانشگاه برای دانشجو مناسب می‌خواند. در دانشگاه پیام نور شناسایی نیازهای دانشجویان، خیلی مهم است. نگرش سیستمی تمرکز بر نظر دانشجویان، نقش مدیریت، مشارکت کارکنان از مبانی اساسی مدیریت کیفیت در دانشگاه پیام نور می‌باشند. کار تیمی، مشارکت کارکنان و توانمند سازی کارکنان مفهوم بهبود مستمر را در بردارد. با توجه به وضع کنونی دانشگاه پیام نور می‌توان اذعان داشت که کیفیت در دانشگاه پیام نور در سطح مطلوبی قرار ندارد این بدان معناست که میزان مشارکت دانشجویان در حل مسایل و مشکلات دانشگاه؛ میزان ارتباط صحیح و موثر

کارکنان و استادان دانشگاه با دانشجویان؛ بهسازی و شادابی محیط فیزیکی دانشگاه؛ میزان جلب رضایت دانشجویان توسط کارکنان، عوامل اجرایی دانشگاه و استادان؛ استفاده از امکانات کمک آموزشی نظیر: مجله، فیلم، کتاب و ؛ وجود حداقل فضای آموزشی استاندارد؛ وجود امکانات آموزشی برای دانشجویان، استفاده از مشاوران کارآموده برای مشاوره و راهنمایی دانشجویان، وجود درک روشنی از نیازها و الزامات دانشجویان از سوی مدیران؛ وجود امکانات پرورشی؛ برگزاری کلاس‌های توجیهی برای دانشجویان ورودی جدید و در آخر دانشجو مداری، به صورت نامطلوبی می‌باشد. در این دانشگاه تدریس بر طبق سیستم آموزش از دور دانشگاه پیام نور، رفع اشکال گروهی دروس، گاهی براساس تخصص استادان صورت نمی‌گیرد. همچنین اساتید به میزان کافی در رابطه با نقش آموزشی خود در دانشگاه پیام نور آگاهی ندارند. در دانشگاه پیام نور مدرس نقش تسهیل گر در آموزش را برعهده دارد و نقش او کاملاً با نقش یک مدرس در دانشگاه سنتی متفاوت است. میزان تلاش برای بهبود فرسودگی شغلی کارکنان در حد مطلوب نیست، میزان تخصیص امتیاز به کارکنان برای شرکت در دوره‌های بازآموزی حرفه‌ای و تخصصی کافی نیست. مسئولیت‌ها تا حدودی با دانش و تخصص کارکنان و مدیران مطابقت ندارد. میزان احساس مسئولیت کارکنان و مدیران در امر نگهداری از سرمایه‌های مالی و مادی دانشگاه مطلوب نیست. بخشی از اعتبارات آموزشی در بخش غیر آموزشی استفاده می‌شود. میزان برخورد صادقانه مدیران با کارکنان و استادان؛ میزان حل مشکلات دانشجویان به دور از تشریفات زاید؛ میزان صداقت کارکنان در گفتار و رفتار؛ میزان پاسخگویی دقیق و صحیح کارکنان به دانشجویان و در آخر میزان تعهد و مسئولیت پذیری کارکنان و مدیران؛ میزان مشارکت کارکنان و مدیران در حل مسایل و مشکلات دانشگاه؛ میزان نظرسنجی از استادان در تصمیم گیری آموزشی؛ میزان تفویض اختیار به روسای مراکز و واحدهای دانشگاه؛ میزان وجود روحیه ی مشارکت و همکاری گروهی در بین کارکنان؛ میزان توانمندسازی کارکنان؛ میزان ابداع شیوه‌های موثر کار گروهی و تیمی؛ میزان مشارکت فعال استادان در ارزیابی و بهسازی مستمر کیفیت فعالیت‌های آموزشی؛ میزان فراهم بودن بستر مشارکت اولیا و افراد اثرگذار در پیشبرد امور

* نویسنده مسئول: نسیم فدائی نژاد بهرامجودی

ایمیل نویسنده مسئول:

*Corresponding Author: nasim.fadaeinezhad@gmail.com

دانشگاه؛ میزان فراهم بودن شرایط و امکانات لازم برای ابراز اندیشه و راهبردهای جدید و در آخر میزان مدیریت مشارکتی؛ میزان برگزاری دوره‌های ضمن خدمت برای اساتید؛ میزان اجرای منظم برنامه‌های آموزشی برای بهبود کیفیت؛ بهسازی مستمر فرایندهای موجود؛ میزان افزایش توانایی تجزیه و تحلیل فرایندهای آموزشی توسط استادان؛ برنامه ریزی به منظور غنی سازی شغلی کارکنان؛ میزان توانمند سازی روسای دانشگاه و به طور کلی تغییر و بهبود در دانش، مهارت، نگرش و کارآمدی کارکنان علمی و اداری دانشگاه در سطح نامطلوبی قرار دارد. برای بهبود کیفیت خدمات در دانشگاه پیام نور توسط دست اندکاران امر باید به موارد زیر توجه کافی مبذول داشته شود: توجه به کیفیت خدمات به موازات گسترش کمی مراکز آموزشی دانشگاه پیام نور از نظر رشته تحصیلی و تعداد دانشجویان، طراحی و اجرای دوره‌ها و کارگاه‌های آموزشی مدیریت کیفیت برای مدیران و کارکنان مراکز آموزشی دانشگاه پیام نور به منظور

بهبود کیفیت خدمات، مجهز کردن مراکز آموزشی دانشگاه پیام نور به امکانات و تجهیزات به روز و مورد نیاز به منظور بهبود کیفیت خدمات، مطالعه چگونگی فرایند مدیریت مراکز آموزشی دانشگاه پیام نور و میزان مطابقت آن با مولفه‌های مدیریت کیفیت. نتایج حاصل از پژوهش‌های مورد بررسی نشان داد که گستره ی مطالعات انجام شده در زمینه دانشگاه پیام نور در میان پژوهشگران قابل توجه است. نکته اینجاست که مطالعات مختلف، مولفه‌های گوناگونی را بدون ذکر مبنای منطقی به عنوان مولفه‌های دانشگاه پیام نور پیش کشیده اند. همچنین عدم انسجام و پراکندگی در اهداف و نتایج پژوهش‌های مختلف در زمینه دانشگاه پیام نور چشمگیر می‌باشد. نتایج متعدد، نامتمرکز، و در برخی موارد غیر مرتبط پژوهش‌های مورد بررسی در زمینه دانشگاه پیام نور در راستای ترسیم رسالت اصلی دانشگاه پیام نور ناکافی جلوه می‌کند.

منابع

- مدلسازی معادله ساختاری. پژوهش و برنامه ریزی در آموزش عالی. سال شانزدهم، ۳، ۱۰۵-۸۵.
- بصیری، بتول؛ طالبی، هوشنگ؛ نیلی، محمدرضا (۱۳۹۳). بررسی تاثیر الگوی تدریس «دریافت مفهوم» بر عملکرد تحصیلی دانشجویان دختر دوره کارشناسی علوم تربیتی دانشگاه پیام نور اصفهان در درس آمار. رویکردهای نوین آموزشی، سال نهم، ۲، ۵۹-۸۸.
- بیرانوند، علی (۱۳۹۳). بررسی رفتارهای اطلاع‌یابی اعضای هیات علمی دانشگاه پیام نور جهرم. مدیریت اطلاعات و دانش شناسی، سال اول، ۱، ۱۱۰-۱۰۱.
- بیرانوند، علی؛ صیغ، محمدحسن؛ موسی چمنی، اعظم (۱۳۹۱). بررسی شیوه جستجو و ذخیره و بازیابی منابع الکترونیکی توسط دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه پیام نور شیراز. نظام‌ها و خدمات اطلاعاتی، سال اول، ۳، ۳۸-۲۹.
- پیرزاده، آسیه (۱۳۹۰). بررسی میزان اعتیاد به اینترنت در دانشجویان دانشگاه پیام نور اصفهان واحد کهندهژ. تحقیقات نظام سلامت. سال هفتم، ۵، ۵۸۵-۵۸۰.
- تقفی، مهدی؛ پور یوسف، اعظم؛ نظامی، احمد (۱۳۹۴). بررسی امکان سنجی استقرار نرم افزار تامین مالی در دانشگاه پیام نور خراسان جنوبی و ارائه راهکارهایی جهت ارتقا کارایی سیستم مالی. مجله اقتصادی، سال پانزدهم، شماره ۵-۶، ۱۰۱-۱۱۸.
- ابراهیم زاده، عیسی (۱۳۸۵). تعلیم و تربیت مبتنی بر فناوری اطلاعات و ارتباطات. جستارهای مفهومی، فصلنامه پیک نور، سال چهارم، شماره ۴، (۱۳-۳).
- اصلانی، فرشید؛ حضوری، محمد جواد؛ رفیعی، مجتبی؛ حسن زاده، علیرضا (۱۳۹۳). طراحی و تدوین الگوی خودرهبی سازمانی مبتنی بر رویکرد داده بنیاد (مورد مطالعه: دانشگاه پیام نور). مدیریت سازمان‌های دولتی. سال سوم، ۱، ۳۹-۵۴.
- ایلانی، علی اکبر (۱۳۸۷). نیازهای اطلاعاتی دانشجویان دانشگاه پیام نور منطقه ۵ و نقش کتابخانه‌ها در تامین این نیازها. پیک نور (علوم انسانی)، سال ششم، ۲، ۲۷-۱۱.
- آتشک، محمد (۱۳۸۶). مبانی نظری و کاربردهای یادگیری الکترونیکی. فصلنامه پژوهش و برنامه ریزی در آموزش عالی، شماره ۴۳، (۱۵۶-۱۳۴).
- آقایاری، آذر؛ هنری، حبیب؛ بابایی مبارکه، معصومه (۱۳۹۱). ارزیابی BMI، WHR، WC و درصد چربی بدن در بانوان متقاضی تحصیل در رشته تربیت بدنی دانشگاه پیام نور. پژوهش‌های کاربردی در مدیریت ورزشی، سال اول، ۱، ۸۱-۹۴.
- بارانی، شهرزاد؛ زرافشانی، کیومرث؛ دل انگیزان، سهراب؛ حسینی لرگانی، سیده مریم (۱۳۸۹). تاثیر آموزش کارآفرینی بر رفتار کارآفرینانه دانشجویان دانشگاه پیام نور کرمانشاه. رویکرد

ثمري، عیسی؛ رسول زاده، بهزاد (۱۳۸۸). مقایسه تأثیر استفاده از فناوری اطلاعات و ارتباطات و روش سنتی، بر میزان پیشرفت تحصیلی، یادگیری خود تنظیمی و انگیزه تحصیلی دانشجویان دانشگاه پیام نور. فصلنامه آموزش عالی، شماره ۵، ۸۳-۹۴.

جاوری، مجید؛ شاهینودی، احمد؛ الله دادی، نورالدین؛ سلطانی، مرضیه (۱۳۸۹). استفاده از سامانه اطلاعات جغرافیایی (GIS) در مکان‌یابی مراکز آموزش عالی (نمونه موردی: دانشگاه پیام نور خرم‌آباد). جغرافیا و برنامه ریزی منطقه‌ای، سال اول، شماره اول، ۳-۲۲.

جوادی بورا، محمد علی؛ نجفی، حسین؛ سرمدی، محمدرضا؛ نوروززاده، رضا (۱۳۹۲). شناسایی عوامل تأثیرگذار بر پذیرش فن آوری آموزش از دور در بین دانشجویان دانشگاه پیام نور. فن آوری اطلاعات و ارتباطات در علوم تربیتی، سال سوم، ۳، ۴۱-۵۵.

حسینی، حسن (۱۳۸۷). توسعه شاخص‌های توسعه منابع انسانی و بررسی وضعیت آن در ایران، فصلنامه پیک نور، سال ششم، شماره ۱، ۱۵۹-۱۴۷.

حضوری، محمدرضا؛ علی پور، احمد؛ دیداب، سپیده (۱۳۹۰). ارتباط شیوه‌های شناختی گریگوریک با ویژگی‌های کارآفرینی دانشجویان کارشناسی ارشد دانشگاه پیام نور. توسعه کارآفرینی، سال سوم، ۱۲، ۱۴۴-۱۲۵.

خواجه شاهکوهی، علیرضا؛ صحنه، بهمن (۱۳۸۷). نقش آموزش عالی در توسعه اقتصادی. فصلنامه آموزش عالی، سال اول، شماره ۳، (۱۲۵-۱۱۹).

دسترنج، منصوره؛ بلوکی، صدیقه؛ موذن، مریم (۱۳۹۲). بررسی عوامل مؤثر بر افت تحصیلی دانشجویان دانشگاه پیام نور بستک در سال ۱۳۸۹. فصلنامه تخصصی علوم اجتماعی، سال هفتم، شماره ۲۰، ۲۵۸-۲۴۱.

دلقدی، فائزه؛ ریاحی نیا، نصرت (۱۳۹۳). مدیریت اطلاعات شخصی آکادمیک: بررسی موردی اعضای هیئت علمی دانشگاه پیام نور خراسان رضوی. مدیریت اطلاعات و دانش شناسی، سال اول، ۳، ۹۷-۱۰۶.

ذوالفقار، محسن؛ مهر محمدی، محمود (۱۳۹۲). ارزیابی کیفیت عملکرد اعضای هیئت علمی رشته‌های علوم انسانی دانشگاه پیام نور از دید دانشجویان و استادان در فرایند کلاس‌های رفع اشکال گروهی. پژوهش‌های آموزش و یادگیری، سال بیستم، ۲، ۱-۱۸.

ریبی، علی؛ نظریان، زهرا (۱۳۹۳). بررسی قابلیت‌های کارآفرینی و میزان اثربخشی نظام آموزشی بر افزایش آن در دانشجویان

دانشگاه پیام نور. فناوری آموزش، دوره ۹، شماره ۱، ص ۶۱-۴۹.

رحمان پور، عادل؛ غفرانی، محسن؛ فهیم دین، حسن (۱۳۹۲). بررسی ارتباط بین هوش هیجانی مربیان با انسجام تیمی ورزشکاران درپنجمین المپید دانشجویان دختر دانشگاه‌های پیام نور کشور در سال ۱۳۹۰. مدیریت ورزشی، دوره ۷، شماره ۲، ۲۵۲-۲۳۷.

رستگار، احمد؛ صیف، محمدرضا؛ طالبی، سعید (۱۳۹۳). ارائه مدل علی پیش بینی اضطراب رایانه براساس رویکرد شناختی- اجتماعی دو تک (مورد مطالعه دانشگاه پیام نور استان فارس). پژوهش در یادگیری آموزشگاهی و مجازی، سال دوم، ۵، ۵۵-۶۸.

رضایی راد، مجتبی؛ محمدی اترگله، روح الله (۱۳۹۱). بررسی نقش به کارگیری آموزش الکترونیکی در فرآیند تدریس و یادگیری از دیدگاه اعضاء هیئت علمی دانشگاه پیام نور مازندران. دانشگاهی یادگیری الکترونیکی (مدیا)، سال سوم، ۳، ۱-۲.

رضایی راد، مجتبی (۱۳۹۱). بررسی میزان آمادگی اساتید دانشگاه پیام نور به منظور استفاده از آموزش الکترونیکی. پژوهش در برنامه ریزی درسی، سال نهم، ۳۵، ۱۱۰-۱۱۶.

رضایی صوفی، مرتضی (۱۳۹۳). ارتباط بین فرهنگ سازمانی با خلاقیت و بهره وری اعضای هیات علمی تربیت بدنی پیام نور کشور. پژوهش‌های کاربردی در مدیریت ورزشی، سال سوم، شماره ۲، ۹۴-۸۵.

رضوانی، رضا؛ نوروزی، سمیه (۱۳۹۳). میزان توجه به ابعاد مختلف یادگیری واژه در کتاب‌های درسی دانشگاهی زبان انگلیسی تخصصی انتشارات پیام نور و تاثیر آن در کیفیت نظام آموزشی. مطالعات برنامه درسی آموزش عالی. سال پنجم، ۱۰، ۸۵-۹۶.

زارع، حسین. (۱۳۸۷). بررسی علل نپوستن دانش‌آموختگان تحصیلات تکمیلی به عضویت هیئت علمی دانشگاه پیام نور. پیک نور (علوم انسانی)، سال ششم، ۳، ۱۰۹-۹۴.

سرمدی، محمد رضا؛ صیف، محمد حسن؛ رستگار، احمد؛ سعیدی کیا، مهرزاد (۱۳۹۱). تاثیر باورهای تربیتی و ویژگی‌های فناوری شغل بر قصد استفاده از یادگیری تحت وب در بین اعضای هیات علمی دانشگاه پیام نور. رهیافتی نو در مدیریت آموزشی، سال سوم، ۴، ۹۹-۱۲۷.

سلطانی، ایرج (۱۳۸۳). نقش اطلاعات در توسعه منابع انسانی. تدبیر، شماره ۱۳۸، ۹۲-۸۶.

سواری، کریم (۱۳۹۱). بررسی میزان رواج اهمال کاری تحصیلی در دانشجویان (دختر و پسر) دانشگاه پیام نور اهواز. شناخت اجتماعی، سال اول، ۲، ۶۸-۶۳.

سیف زاده، علی؛ قنبری برزبان، علی (۱۳۹۳). بررسی عوامل موثر بر نگرش دانشجویان دانشگاه پیام نور محلات در خصوص ازدواج. فصلنامه مطالعات جامعه شناختی جوانان، سال پنجم، شماره ۱۵، ۸۹-۱۱۴.

شریف زاده، فتاح؛ رضوی، سیدمصطفی؛ زاهدی، شمس السادات؛ نجاری، رضا (۱۳۸۸). طراحی و تبیین الگوی عوامل موثر بر کارآفرینی دانشگاهی (مطالعه موردی: دانشگاه پیام نور). توسعه کارآفرینی، سال دوم، ۶، ۳۸-۱۱.

شریف مقدم، هادی؛ احسانیان، قاسم علی (۱۳۹۳). مطالعه کتاب‌های درسی چاپ دانشگاه پیام نور و بررسی نگرش دانشجویان نسبت به میزان رعایت الگوهای نگارشی. مدیریت اطلاعات و دانش شناسی، سال اول، ۱، ۱۹-۱.

صابون چی، رضا؛ ذبیحی، حسین؛ قاسمی، باب الله (۱۳۹۲). مقایسه خلاقیت و روحیه کارآفرینی دانشجویان ورزشکار و غیر ورزشکار دانشگاه پیام نور استان مازندران. کار و جامعه، ۱۵۵، ۳۳-۳۵.

صادقی فر، جمیل؛ فاضلی، معصومه؛ کرامت منش، فاطمه؛ تولید، زهرا (۱۳۹۳). رابطه رهبری معنوی و انگیزش شغلی در بین مدرسین دانشگاه پیام نور ایلام. اخلاق زیستی، سال چهارم، ۱۲، ۴۷-۳۱.

صفوی، مینا؛ محمدی فرید، مریم؛ کاظم پور مشهدی، خلیل (۱۳۹۴). نظرات اعضای هیات علمی و دستیاران علمی دانشگاه پیام نور استان خوزستان. توسعه ی آموزش جندی شاپور، سال ششم، ۱۴، ۲۴۴-۲۳۷.

طالقانی، غلامرضا؛ فیضی، کاوه؛ علی زاده، صابر؛ شریعتی، فرهاد؛ غفاری، علی. (۱۳۹۲). بررسی تاثیر ابعاد رهبری معنوی مدیران بر کیفیت زندگی کاری کارکنان دانشگاه پیام نور مرکز سنجند. نشریه مدیریت در دانشگاه اسلامی، سال دوم، شماره ۶، ۲۱۰-۱۸۷.

عجم، علی اکبر؛ جعفری ثانی، حسین؛ مهرا، بهروز؛ آهنچیان، محمدرضا (۱۳۹۲). بررسی نقش انگیزش تحصیلی و مهارت‌های رایانه‌ای دانشجویان در دیدگاه آنان نسبت به رویکرد یادگیری ترکیبی. رهیافتی نو در مدیریت آموزشی، سال چهارم، ۳، ۶۳-۸۲.

عمادزاده، مصطفی (۱۳۸۲). اقتصاد آموزش و پرورش، اصفهان: انتشارات مشعل.

غفاری، سعید (۱۳۹۰). بررسی استراتژی و مهارت‌های جستجوی اطلاعات دانشجویان دانشگاه پیام نور استان قم. دانش

شناسی (علوم کتابداری و اطلاع رسانی و فناوری اطلاعات). سال چهارم، ۱۴، ۹۰-۷۹.

غفاری، سعید؛ سلحشور، گوهر (۱۳۹۳). بررسی تولیدات علمی اعضای هیات علمی دانشگاه پیام نور استان تهران طی سال‌های ۱۳۹۰-۱۳۸۰. مدیریت اطلاعات و دانش شناسی، سال اول، ۱، ۳۳-۲۰.

غفاری، هادی؛ یونسی، علی (۱۳۸۹). بررسی قابلیت‌های کارآفرینی دانشجویان دانشگاه پیام نور اراک. فصلنامه انجمن آموزش عالی ایران، سال سوم، شماره ۳، ۱۳۶-۱۱۵.

فراهانی، ابوالفضل؛ سراج، سارا (۱۳۹۲). شاخص ملی آمادگی حرکتی مهارتی داوطلبان فراگیر تربیت بدنی دانشگاه پیام نور. پژوهش‌های معاصر در مدیریت ورزشی، دانش ارزیابی، سال سوم، ۹، ۹۴-۲۹.

فهامی، ریحانه؛ زارع، حسین (۱۳۹۲). عوامل موثر بر پذیرش فناوری‌های جدید در آموزش از راه دور با استفاده از مدل پذیرش فناوری (مطالعه موردی: دانشگاه پیام نور اصفهان). رهیافتی نو در مدیریت آموزشی، سال چهارم، ۱، ۶۷-۸۰.

فیضی، آوات؛ محبوبی، طاهر؛ زارع، حسین؛ مصطفایی، علی (۱۳۹۱). رابطه هوش شناختی و تحمل ابهام با کارآفرینی در دانشجویان دانشگاه پیام نور استان آذربایجان غربی. تحقیقات علوم رفتاری، دوره ۱۰، شماره ۴، ص ۲۸۴-۲۷۶.

فیضی، طاهره؛ شهائی، بهنام؛ گرامی پور، مسعود (۱۳۹۱). شناسایی عوامل انگیزش اساتید در دانشگاه پیام نور استان تهران. مدیریت دولتی، سال چهارم، ۱۲، ۷۳-۸۸.

کشاورز، مرضیه (۱۳۹۲). بررسی قصد کارآفرینی دانشجویان پیام نور و سازه‌های اثرگذار بر آن. توسعه کارآفرینی، دوره ۷، شماره ۳، ص ۵۴۸-۵۲۹.

گودرزی، سعید (۱۳۸۸). بررسی ارتباط بین رضایت شغلی و تولیدات علمی اعضای هیات علمی دانشگاه‌های پیام نور؛ مطالعه موردی استان همدان. فصلنامه آموزش عالی، سال دوم، ۸، ۱۲۶-۱۰۳.

لشکری، محمد (۱۳۸۸). توسعه اقتصادی و برنامه ریزی، تهران: پیام نور.

متوسلی، محمود؛ آهنچیان، محمدرضا (۱۳۸۱). اقتصاد آموزش و پرورش، تهران: انتشارات سمت.

مجیدی، امید (۱۳۸۰). نظام برتر (آینده آموزش و آموزش آینده)، تهران: انتشارات ترمه، چاپ اول.

مختاری حصار، آرزو؛ نعمتی، علیرضا (۱۳۹۲). عامل‌های موثر بر شایستگی حرفه‌ای دانشجویان رشته کشاورزی برای ورود به بازار کار، مطالعه موردی دانشگاه پیام نور آذربایجان

نجفی هزار جریبی، حبیب الله؛ باقرپور، معصومه (۱۳۸۶). بررسی میزان استفاده از فناوری اطلاعات و ارتباطات در دانشجویان پیام نور و ارایه الگویی جهت استفاده بهینه. فصلنامه اندیشه‌های تازه در علوم تربیتی، سالی دوم، شماره ۳، ۱۲۳-۱۱۱.

نجفی، حسین (۱۳۹۰). نقش فناوری اطلاعات و ارتباطات در فرآیند یاددهی-یادگیری، فصلنامه پیک نور، شماره ۱، (۵۹-۵۱).

نجفی، حسین؛ فرج الهی، مهران؛ نوروززاده، رضا؛ سردی، محمدرضا (۱۳۹۳). بررسی عوامل موثر بر تلفیق و کاربرد فناوری آموزش از دور در کلاس درس و طراحی الگویی برای آن. پژوهش در برنامه ریزی درسی، سال یازدهم، ۴۳، ۱۱۰-۱۱۸.

نیک کار، ملیحه؛ علیجانی، رحیم (۱۳۸۸). بررسی میزان استفاده ی اعضای هیات علمی دانشگاه پیام نور، از مجله‌های الکترونیکی و عوامل موثر بر آن. مطالعات آموزش و یادگیری، سال اول، ۲، ۱۶۳-۱۳۱.

ویسی، رضا؛ کریم زاده، پریسا (۱۳۸۹). توسعه فرهنگ کارآفرینی؛ عوامل و راهکارها (مطالعه موردی: دانشگاه پیام نور استان مازندران). دوفصلنامه برنامه و بودجه، شماره ۱۱۱، ۱۸۳-۱۵۹.

Herconvitch, L. , Meyer, j. p. (2002). Commitment to organizational change: extension of a three-component model. , journal of Applied psychology, 87(3), 474-87 .

شرقی. پژوهش مدیریت آموزش کشاورزی، شماره ۲۷، ۱۱۹-۱۱۰.

مظلومیان، سعید؛ زندی مهر، هوشنگ؛ رستگار، احمد (۱۳۸۹). بررسی و مقایسه عوامل مؤثر بر فعالیت‌های پژوهشی اعضای هیات علمی علوم پایه و علوم انسانی دانشگاه پیام نور استان فارس. فصلنامه آموزش عالی، شماره ۱۲، ۷۰-۵۳. معینی کیا، مهدی؛ زاهد بابلان، عادل (۱۳۹۱). سنجش وضعیت شکاف برتری خدمات الکترونیکی در دانشگاه پیام نور. فناوری اطلاعات و ارتباطات ایران، سال چهارم، شماره ۱۱-۳۵-۲۷، ۱۲.

ملکی پور، احمد؛ ملکی پور، موسی؛ معمرحور، جمال؛ حسینی، جواد؛ فرزانه، محمد (۱۳۹۳). بررسی میزان سواد رایانه‌ای در بین دانشجویان دانشگاه پیام نور دهلران. دانشگاهی یادگیری الکترونیکی (مدیا)، سال پنجم، ۴، ۴۵-۵۲.

موسوی، مینا؛ محمدزاده نصری، مهناز؛ پویا، مرداد (۱۳۹۳). تحلیل نگرش و عوامل تشویق کننده اعضای هیات علمی و مدرسان دانشگاه پیام نور در باره یادگیری الکترونیکی (مورد پژوهی: دانشگاه پیام نور اردبیل). پردازش و مدیریت اطلاعات، سال سی ام، ۲، ۴۴۳-۴۶۶.

میرزایی، اردوان (۱۳۸۴). نقش دانشجویان فراگیر بر افزایش میانگین معدل دانشجویان دانشگاه پیام نور. پیک نور (علوم انسانی)، سال سوم، ۲، ۷۹-۷۱.

Macmillan, P. (2010). Human Development Report 2010, 20th Anniversary Edition. United Nations Development programmed Publication, 37, p. 457